

L'ESPORT

CONÈIXER EL DISTRICTE DE SANTS-MONTJUÏC

Arxiu Municipal del Districte de Sants-Montjuïc

4

ÍNDEX

Els primers <i>sportsmen</i> (1900-1920)	2
L'esport, nou fenomen social (1921-1939)	4
L'esport popular (1931-1955)	6
El temps del desenvolupament (1956-1979)	8
La cita olímpica (1980-1992)	10
L'herència olímpica	12
Documents i vestigis	14
Itinerari	16

© Arxiu Municipal del Districte de Sants-Montjuïc

La col·lecció "Unió del Districte de Sants-Montjuïc" és una publicació de l'Arxiu Municipal de Sants-Montjuïc.

Autors:

Conrad Vilanou. Doctor en Pedagogia. Professor de Teoria i Història de l'Educació. Universitat de Barcelona.

Rosa Oller. Mestra d'EGB. Postgraduada de Llengua Catalana. Professora a l'Escola Proa.

Director i editor de la col·lecció:

Jaume Ríos.

Fotografies:

Joan Rovira, Joan Campañà, Felip Vicente, Albert Cendrós, Xavier Miserachs, Víctor Àlvarez, Torrent, A. Campañà, Estudi fotogràfic MCD, COOB'92 SA.

Producció:

Serveis Pedagògics, S.L.

Fotocomposició:

Cevagraf, S.C.C.L.

Impressió:

Cevagraf, S.C.C.L.

D.L.: B-38.966-94

Fotografia de la coberta:

Cursa dels II Jocs de la Mediterrània celebrats el 1955.

Imprès a Catalunya

4

L'ESPORT

El ciclista Francesc Treserras en una arribada al circuit de Montjuïc, aproximadament el 1920.

L'esport, tal com avui el coneixem, és un fenomen força modern. De fet va començar fa uns cent anys a l'Anglaterra industrial del segle XIX i, progressivament, va anar adquirint el caràcter d'espectacle de masses que té avui.

D'esport, però, ja se'n practicava en temps remots i sobretot en el món clàssic on, a Grècia, van néixer els Jocs Olímpics.

En aquest volum de la col·lecció «Conèixer el Districte de Sants-Montjuïc» veurem com ha evolucionat l'esport i, en bona part, la vida associativa i les activitats de lleure dels nostres veïns i veïnes durant aquest segle.

ELS PRIMERS SPORTSMEN (1900-1920)

Cursa de 24 hores de ciclisme al Velòdrom de Sants El Cubell.

A principis del segle XX l'actual districte de Sants-Montjuïc era una zona industrial molt activa. Una bona part de la població treballava a les fàbriques que s'hi havien anat bastint durant el segle XIX. Les pràctiques esportives dels habitants d'aquesta

zona eren les que es podien exercir en camps i erms –que n'hi havia molts–, com el futbol, o les que no necessitaven cap mena d'instal·lació específica, com el ciclisme, l'atletisme o l'excursionisme.

Lliurament de premis de les activitats esportives de la Festa Major de 1916.

L'esport que va tenir més bona acollida fou el ciclisme. Des de principi de segle els joves de la petita burgesia local, fills de botiguers i menestrals, es van interessar pels esports rodats i paulatinament es va encomanar l'afecció als qui no disposaven de tants recursos econòmics. Qui no posseïa la fortuna de 100 o 150 pessetes i no es podia comprar una bicicleta, la podia llogar, una alternativa molt habitual.

Els treballadors dels tallers de bicicletes –una indústria potent al barri– van animar els seus veïns a practicar un esport que hi va arrelar, el ciclisme. Un fou Àngel Faura, dinamitzador de la pista Velo Club Sants situada a La Farga. Es va construir

Uns excursionistes al Castell de l'Eramprunyà (el Baix Llobregat).

al carrer Sant Jordi un velòdrom anomenat popularment *El Cubell* per la seva forma tan peculiar. Hi sovintejaven les proves de pista i s'hi disputaven un ampli ventall de curses: velocitat, persecució darrera moto, a l'americana, etc. A més de triomfar-hi el més ràpid també s'hi premiava qui arribava l'últim sense caure ni baixar de la bicicleta. El públic podia adquirir localitats de llotja al preu d'una pesseta o una entrada general de quinze cèntims.

Per la Festa Major es disputava el Campionat de Sants sobre una distància per carretera de 100 quilòmetres. Per aconseguir el campionat calia ser fill o veí del barri. L'any 1911 es va celebrar la primera edició de la Volta Ciclista a Catalunya, competició que sempre ha estat íntimament lligada al barri de Sants. Així, tot i que la cursa finalitzava al pont d'Esplugues, el Club Ciclista Nou Velòdrom de Sants atorgava una prima de 25 pessetes al corredor que arribés primer al velòdrom del carrer Sant Jordi. A partir de l'any 1917 es van organitzar regularment al Cubell curses de 24 hores en pista, amb la participació dels millors especialistes nacionals i estrangers.

Molt abans que Joan Gamper fundés el F.C. Barcelona hi ha constància que ja es jugava a futbol

al peu de Montjuïc. Aquesta activitat es va anar desenvolupant sobretot a partir de l'any 1916, quan l'Internacional F.C. s'arrelà al barri. Amb el temps, aquesta entitat es va fusionar amb el Centre de Sports de Sants, el Club Ciclista del Nou Velòdrom de Sants i el Velo Sport, constituint així la Unió Esportiva de Sants (1922).

Per altra banda, entitats culturals com el Centre Catòlic de Sants –que l'any 1906 va obrir un gimnàs a l'aire lliure i més tard unes altres seccions esportives– o l'Orfeó de Sants –que des del 1914 acull el Grup Excursionista «Els Segadors»– palesen el caire popular d'aquelles primeres manifestacions esportives.

Arribada d'una prova atlètica al carrer de Sants.

L'ESPORT, NOU FENOMEN SOCIAL (1921-

En la dècada dels anys vint l'esport va esdevenir un fenomen de masses i es va convertir en un gran espectacle que els diumenges –únic dia festiu– concitava molta gent.

Al nostre districte els petits clubs d'aficionats van tendir a unir-se per tal d'afrontar el potencial d'altres clubs importants que participaven en el Campionat de Catalunya de Futbol, en especial el Barça i l'Espanyol. Aquest afany de coalició és ben evident encara en els noms que els identifiquen: Unió Esportiva Hostafrancs (1921), Unió Esportiva de Sants (1922) o Unió Esportiva Poble Sec (1928), que va néixer de la fusió dels equips de futbol Radas, Margarit, Puríssima i Palma.

Un cop consolidats el ciclisme i el futbol amb unes competicions atlètiques incipients –curses a peu i marxa atlètica per places i carrers– que cada vegada aglutinaven més practicants, van introduir-s'hi uns altres esports, com el rugbi i el bàsquet.

Pedret, porter del Sants durant la dècada dels anys vint.

Aquest darrer, nascut als EUA al segle XIX, va adquirir protagonisme als nostres barris. Per altra

L'equip de la Unió Esportiva de Sants el 1922.

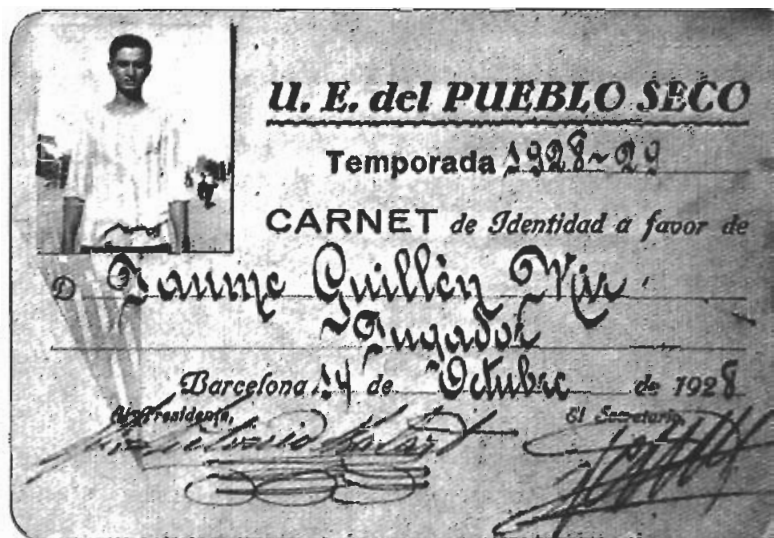
1930)

banda, a partir del 1930, un grup d'aficionats al billar va fundar el Club Billar Sants al bar Liceu.

L'excursionisme també va fer sortir de casa molts veïns. Els ideals d'amor i respecte per la natura, la defensa del patrimoni històric-cultural i el gust per la fotografia traspuaven signes de catalanitat i era una manera pacífica de fer país tot i la situació política d'aquell moment, que es trobava en mans de la dictadura de Primo de Rivera des de l'any 1923. El Grup Excursionista Novells –fundat l'any 1924– va originar el Club Excursionista Sants, que posteriorment amb la fusió del C.E. Montgrony i el C.E. Alpinenc van establir, l'any 1932, la Unió Excursionista de Catalunya-Sants (UEC).

L'esport al nostre districte està lligat a la muntanya de Montjuïc on, un cop buidada de pedres

Excursió dels socis del Club Excursionista de Sants a les serres de Ponent (Sant Andreu de la Barca) el 1928.

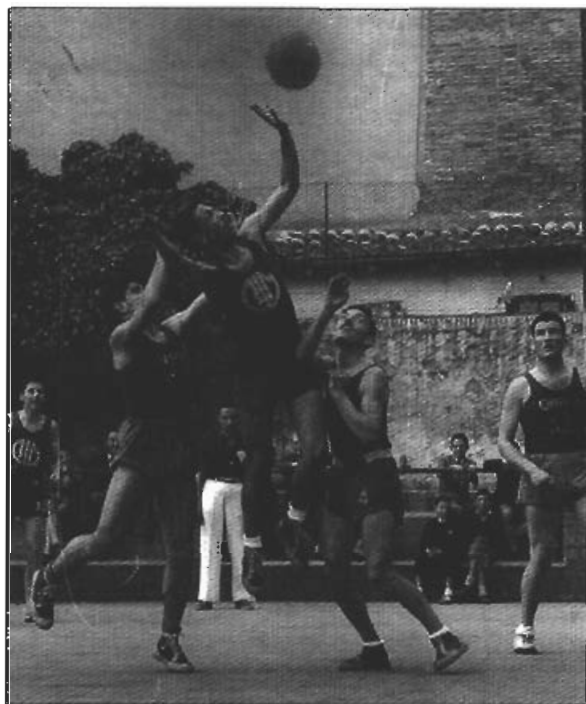
Carnet de jugador de la Unió Esportiva Poble Sec.

destinades a l'edificació, s'hi van fer construccions amb voluntat esportiva per part d'aquells que creien que l'esport és un element més de cultura. La Fuixarda, el camp de la Satalia, l'estadi Joan Serrahima, el camp de futbol Julià de Campmany, el Club Natació Montjuïc –entre altres equipaments esportius– i fins i tot l'anella olímpica ocupen antigues pedreres que són el testimoni silenciós d'aquest esperit.

L'any 1921 va inaugurar-se l'Estadi Català, enclavat a la Fuixarda. Fou construït com un equipament per a les Olimpíades del 1924 a les quals Barcelona va optar però que finalment es van convocar a París. Coincidint amb l'Exposició Internacional de l'any 1929, es van inaugurar la piscina i l'Estadi de Montjuïc (aquest últim reconstruït per a les Olimpíades del 1992). L'Exposició també va influir positivament en el desenvolupament de l'esport, atès que els temes tractats es van aplegar al voltant de la indústria, l'art, l'agricultura i l'esport. Hi hagué un palau firal dedicat monogràficament al material i a les instal·lacions esportives on se celebraven diversos festivals i competicions.

L'ESPORT POPULAR (1931-1955)

La influència de l'Exposició Internacional, els mitjans de comunicació de l'època –ràdio i premsa– i el canvi polític produït per l'adveniment de la República (1931) van ser factors determinants perquè l'esport esdevingués progressivament més popular. Les coses van canviar dràsticament i es van estendre arreu nous idearis i doctrines que sensibilitzaven la gent per mantenir-se en forma tot vetllant per la higiene corporal. Les excursions, les acampades, les colònies i els banys de mar van imposar-se amb força. Van sorgir fórmules associatives noves –ateneus, centres de cultura popular, etc.– que tenien cura de la formació integral de les persones. Es confiava en la millora de la humanitat a partir de l'educació i es considerava que la cultura física havia de ser a l'abast de tothom i no solament al servei de les classes socials benestants.

Partit de bàsquet del BIM, 1950.

Cartell de l'Olimpiada Popular de Barcelona, juliol del 1936.

Es van consolidar els actuals BAM (Bàsquet Ateneu Montserrat) i BIM (Bàsquet de la Institució Montserrat) que, en no poder assumir les despeses de la Federació, van donar vida a l'Agrupació del Bàsquetbol de Catalunya i van organitzar, de manera independent, els seus campionats, no reconeguts per la Federació. Al cap d'uns anys de relació tensa van adherir-se a la Federació amb unes condicions econòmiques especials.

El Club Esportiu Mediterrani va fundar-se al Poble Sec l'any 1931 amb voluntat poliesportiva i no únicament natatòria. Defensava la idea de l'atleta complet, per això s'hi van obrir diverses seccions: natació, waterpolo, gimnàstica i ping-pong. Anys després s'instal·là a Sants mentre un nucli important de socis va romandre fidel al seu barri i fundà el Club Natació Montjuïc, renunciant expressament al nom de Club Natació Poble Sec per considerar-lo poc adient per a una entitat dedicada a activitats aquàtiques.

A Barcelona, al juliol de 1936 es va celebrar l'Olimpíada Popular, coneguda també com l'Olimpíada Obrera, una alternativa als Jocs celebrats a Berlín sota el signe i la simbologia del poder nazi. Moltes agrupacions esportives del districte van col·laborar activament en els preparatius de l'Olimpíada Popular. Uns altres se'n van abstenir per raons ideològiques. Un bon gruix d'atletes estrangers hi van venir a competir, tot i que el programa es va veure molt afectat per l'inici de la guerra civil espanyola (1936-1939). Mentre van durar les hostilitats bèl·liques es van organitzar competicions i festivals per tal d'ajudar econòmicament els soldats mobilitzats.

Les institucions del règim franquista –Falange, Frente de Juventudes, Obra Sindical de Educación y Descanso– s'encarregaven de supervisar i controlar l'esport. Davant aquesta politització, l'Església va aixoplugar les agrupacions excursionistes i va possibilitar la dinamització d'esports com el bàsquet a través de les joventuts catòliques. Així sorgiren el B.J.C. Hostafrancs a la parròquia de

Equip de bàsquet femení de la Unió Esportiva Sants, 1934.

Un grup d'agosarats nedadors a Garraf, el 1935.

Sant Àngel Custodi, el B.J.C. de la Mare de Déu dels Dolors, el B.J.C. de Santa Maria dels Sants i el B.J.C. de Santa Madrona, que van crear les pròpies lligues i competicions diocesanes.

L'any 1931 va néixer el Club Atlètic Ibèria que reunia els antics Santiveri, Port i Portenc. L'any 1942 un equip d'hoquei sobre patins amb els colors del Sants va fer una gira de promoció per tot Catalunya i a partir de la dècada dels cinquanta es practicà regularment al col·legi dels Maristes de Sants.

Paral·lelament, el districte creixia amb l'arribada massiva de població procedent d'altres zones de l'Estat. Apareixien barris nous els veïns dels quals impulsaven clubs com el Tragarà (1953), la Gimnàstica Iberiana, la U.E. Polvoritense (1955) o la secció esportiva de la Seat (1957). Poc abans, L'Espanya Industrial ja tenia un complex esportiu important i un equip de futbol potent que es va proclamar campió d'Espanya de *productores* a la dècada dels quaranta.

Enmig de la grisor del franquisme, la celebració dels II Jocs de la Mediterrània (1955) van representar una revifalla positiva. S'inaugurà el Palau d'Esports del carrer de Lleida, el gimnàs municipal i es condicionaren instal·lacions velles, com l'Estadi, la piscina de Montjuïc i la Fuixarda.

EL TEMPS DEL DESENVOLUPAMENT (1956

Durant aquest període –especialment la dècada dels seixanta– el creixement constant i desorbitat de la ciutat provocà canvis urbanístics importants. Calia construir més blocs de pisos i obrir carrers que feien desaparèixer la majoria dels camps d'esports estesos pel districte. Aquest és el cas del camp del Sants, al carrer Galileu, on es va jugar el darrer partit l'any 1964. Però a les repercussions derivades de l'especulació dels terrenys s'hi han d'afegir uns altres factors que incidiren negativament sobre l'esport modest.

Amb el canvi de costums socials, l'esport i les activitats tradicionals d'esbarjo foren substituïts per les fugides dominicals dels ciutadans que, amb el

seu cotxe –en la majoria dels casos el 600–, sortien a passar el dia fora de la ciutat.

D'altra banda, la professionalització ascendent impedia la participació dels equips humils en les competicions d'àmbit estatal. Només els grans equips podien pagar les quantitats que exigien els tècnics i els jugadors.

Tanmateix, el creixement urbanístic va suposar un augment demogràfic que va permetre la creació de clubs esportius nous i de gimnasos privats que suplien les mancances públiques i donaven una resposta satisfactòria a un jovent desitjós de conèixer especialitats noves importades de l'Orient.

Darrer partit en el camp de la Unió Esportiva Sants el febrer del 1964.

(-1979)

Pas per la plaça d'Espanya d'una cursa dels II Jocs de la Mediterrània, el 1955.

Es va establir el Club Judo Condal (1967), un dels pioners pel que fa al judo, al karate i a d'altres disciplines semblants.

La muntanya de Montjuïc es va anar transformant. Les antigues pedreres que foren reblertes amb les escombraries de la ciutat es convertiren en el camp de futbol Julià de Campmany i en l'estadi Joan Serrahima. L'any 1970 s'hi van construir les piscines Bernat Picornell.

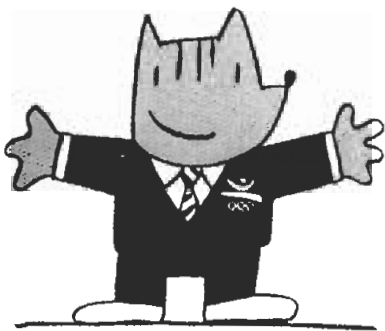

Diada esportiva popular el 1974.

Dos moments de la construcció, el 1969, de les instal·lacions esportives Joan Serrahima en una antiga pedrera reblerta d'escombraries.

LA CITA OLÍMPICA (1980-1992)

Cobi, la mascota olímpica.

El logotip olímpic.

El logotip paralímpic.

Amb l'arribada de la democràcia l'esport evolucionà –com havia passat als anys trenta– cap a la seva popularització. Noves idees que recomanaven a tothom fer esport van ser assumides per les institucions públiques que encetaven campanyes encaminades a estendre l'esport arreu. Van proliferar les pistes poliesportives (La Farga, Sant Medir), espais nous i instal·lacions també noves (Magòria; C.E. Mediterrani; Club Natació Montjuïc; La Bàscula; Ferro, Acer i Motors), i s'establí una xarxa important de centres cívics on s'institucionalitzaven activitats de lleure i de manteniment. També l'esport escolar inicià un procés accelerat. Van néixer les escoles d'iniciació esportiva, com l'Associació Esportiva Montjuïc (Poble Sec-Zona Franca) i l'Escola d'Iniciació Esportiva de Sants, i es van millorar les instal·lacions dels centres educatius tot potenciant les activitats esportives escolars i les de reciclatge del professorat.

A més, van aparèixer iniciatives en la pràctica d'esports de caràcter popular, com les curses, les passejades amb bicicleta o amb patins, el futbol al carrer, les botxes i aquelles que permetien la incorporació de les persones amb alguna discapacitat en activitats físico-esportives; tot plegat facilitava el protagonisme de sectors socials fins aleshores bandejats.

Amb l'empremta democràtica es va iniciar un nou intent per aconseguir organitzar unes olimpíades a la ciutat. A partir de 1980 es va treballar intensament per tal de presentar Barcelona com una candidatura oficial davant del Comitè Olímpic Internacional.

Els voluntaris van jugar un paper molt important en la celebració de les Olimpíades de Barcelona '92.

Fins i tot un veí de Sants, Carles Vallès, el 1985 va desplegar la bandera de la candidatura olímpica de la ciutat al cim de l'Everest, al massís de l'Himàlaia, massís que va tornar a ser visitat per una expedició d'alpinistes de la U.E.C. de Sants que van coronar el cim del Nanda Davi (7.434 m) el 1994.

El 17 d'octubre de 1986 Barcelona va ser nominada seu dels Jocs Olímpics de 1992. Aquella mateixa nit els veïns de la ciutat ja ho van celebrar pels carrers.

A partir d'aquell moment va començar una cursa contrarellotge per tal d'assegurar al món sencer la capacitat de la ciutat per organitzar un esdeveniment esportiu. Aquest repte va captivar els ciutadans que seguien amb atenció els treballs i els actes que van anar succeint-se mentre creixia la tensió i la il·lusió de tothom. Va seleccionar-se el logotip dissenyat per Josep M. Trias (1987), i en Cobi, creat per Xavier Mariscal (1988), va ser la mascota de les Olimpíades.

Acte de la inauguració dels Jocs de la XXV Olimpíada. Barcelona, 25 de juliol de 1992.

Montjuïc va concentrar un gran nombre d'instal·lacions esportives que van configurar l'Anella Olímpica, en la qual van treballar els millors arquitectes que van resultar escollits en un concurs

internacional: l'Estadi reconstruït per l'equip de Vittorio Gregotti, Correa, Milà, Margarit i Buxadé; l'Institut Nacional d'Educació Física del Taller d'Arquitectura de Ricard Bofill; el Palau Sant Jordi de l'equip del japonès Arata Isozaki; la piscina de Montjuïc de Moragues; les piscines Picornell de l'equip Gallego, Fernández, Sangenis; el camp de beisbol de Margarit; el Pau Negre de Pere Pujol i la Torre de Comunicacions de Santiago Calatrava. Mentrestant, l'any 1991, al Parc de L'Espanya Industrial s'inaugurà el Pavelló Poliesportiu, on es van celebrar les proves d'halterofília durant els Jocs Olímpics.

El 25 de juliol de 1992, una tarda esplèndida, van inaugurar-se amb un acte molt espectacular els Jocs de la XXV Olimpíada a l'Estadi. Els ulls de tot el món miraven Montjuïc. Els actes van succeir-se fins al 9 d'agost i van reiniciar-se al mes de setembre, quan va tenir lloc la celebració dels IX Jocs Paralímpics, en els quals, per primera vegada, els esportistes que hi van participar van ser qualificats pel Jurat dels Jocs Olímpics. Més de 10.000 voluntaris, entre els quals hi havia més de 500 veïns del Districte, hi van tenir un paper destacat, des del recorregut de la torxa olímpica per tot el país fins a la col·laboració en l'organització d'aquest esdeveniment inoblidable per tota la ciutat.

Prova d'atletisme dels Jocs Paralímpics.

L'HERÈNCIA OLÍMPICA

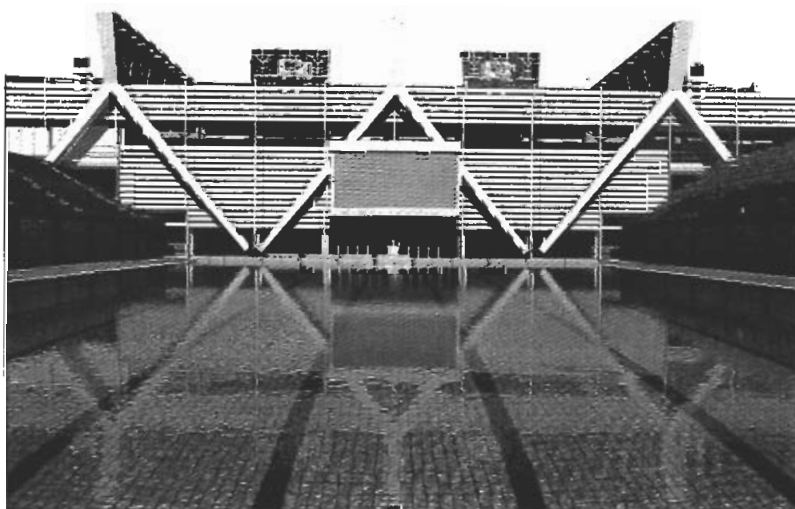
Instal·lacions esportives de la Bàscula, a la Zona Franca.

Des del punt de vista esportiu, els Jocs han servit sobretot per fomentar, d'una manera genèrica, el desig de pràctica esportiva dels ciutadans. Això es pot veure en l'augment de socis de les principals entitats del Districte i en l'abonament multitudinari a les instal·lacions olímpiques, com el poliesportiu de L'Espanya Industrial o les Piscines Picornell. A la vegada, el paper dels esportistes del districte en els Jocs fou esplèndid, amb una medalla de plata en waterpolo per Jordi Sans, una medalla de bronze en atletisme/salt de perxa per Javier García Chico i el reconeixement de la tasca d'entitats com el C.E. Mediterrani en la formació dels esportistes de la selecció espanyola de waterpolo.

La concentració d'instal·lacions esportives a Montjuïc va generar el disseny de sistemes nous de connexió urbana amb l'Anella Olímpica: escales al carrer Margarit, vials nous a la Zona Franca, les escales mecàniques, obertura del passeig de l'Exposició; configurant-se així una gran àrea de lleure i recreació centrada especialment al voltant del Palau Sant Jordi, l'Estadi i el Parc del Migdia. Una revitalització del Districte que es complementa amb el naixement d'una àrea de centralitat al carrer Tarragona, amb un disseny arquitectònic innovador i una dinàmica econòmica pròpia.

Un fet singular de la gestió de les instal·lacions i la dinamització de les activitats esportives és la concessió de la gestió d'infraestructures esportives, de titularitat pública, a col·lectius veïnals no específicament esportius, com en el cas de la Bàscula, gestionat per la Cooperativa de Serveis de la Zona Franca o el del Poliesportiu de L'Espanya Industrial, gestionat pel Secretariat d'Entitats de Sants, Hostafrancs i la Bordeta.

Les actuacions de futur mantenen una prioritat d'actuació en les instal·lacions esportives que passa, d'una banda, per la potenciació dels serveis directes als abonats, amb la intenció de fer reali-

Piscines Picornell, a l'Anella Olímpica de Montjuïc.

Poliesportiu de l'Espanya Industrial.

tat l'objectiu d'apropar cada cop més l'esport als ciutadans i ciutadanes. Això exigeix una aproximació diversa i plural a la seva realitat, amb una cura especial cap als sectors amb problemàtiques específiques; com les mestresses de casa, per a les quals l'esport pot ser un vehicle de socialització i dinamització; la gent gran, i els discapacitats. I, de l'altra banda, per la integració en la gestió de les grans entitats esportives i els clubs d'alta competició, a fi i efecte que es produeixi una interrelació entre els diferents àmbits de l'esport de cara al seu desenvolupament, cercant arribar a nivells cada cop més alts.

La remodelació d'aquelles instal·lacions esportives amb mancances, com el gimnàs del carrer de Lleida o alguns camps de futbol, són reptes de futur que s'han de complementar amb instal·lacions noves, com la possible ubicació d'un complex poliesportiu a la zona de can Batlló i la revitalització de les instal·lacions esportives de la Seat.

Un aspecte primordial és mantenir el desenvolupament de l'Educació Física i de l'esport entre els infants i el jovent a l'escola, especialment en els

nivells d'Educació Secundària, on la pràctica esportiva disminueix de manera preocupant.

El futur de l'esport al Districte està relacionat, sens dubte, amb la cooperació entre el sector públic i el privat. Ningú no n'és aliè i cal que tothom hi participi. El Consell de l'Esport i les comissions de seguiment de les instal·lacions són un exemple d'eficàcia i participació ciutadana en el disseny i gestió de l'esport als nostres barris.

Palau Sant Jordi, a l'Anella Olímpica.

DOCUMENTS I VESTIGIS

Curses de bicicletes a l'americana

El Reglamento

Art. 3ro. Todos los relevos deberán hacerse, tanto al montar como al descender de la máquina, en el interior de la pista, es decir, que el corredor que haya de relevar su *equipier* deberá seguir por la cuerda hasta que aquél le haya conseguido, debiendo, por lo menos, llegar hasta la rueda directriz.

Art. 4to. Los corredores que efectúen algún relevo ilegalmente, serán multados y, si reinciden, se les castigará con una vuelta de retraso.

El corredor relevado deberá pararse en el interior de la pista para bajar de la máquina o por lo menos pararse y hacerse tener por un *soigneur* antes de hacer un nuevo relevo.

Art. 5o. Cada media hora se concederá una prima de cinco pesetas. El pistolazo indicador de la prima indicará a los corredores que deberán dar diez vueltas a la pista sin que en aquel tiempo pueda efectuarse relevo alguno, quedando eliminado para disputarse la prima el equipo que efectúe entonces algún relevo. Podrán optar a la prima todos los equipos, aunque lleven varias vueltas de desventaja.

[...]

Art. 7o. En caso de reventón, caída o cualquier otro accidente, los corredores dispondrán de tres minutos de tiempo para ser relevados por su compañero. Durante ese tiempo no se le contará ninguna vuelta de retraso, pero después que haya pasado aquel tiempo le serán descontadas todas las vueltas que haya perdido. Si permaneciera un equipo sin tener representación en la pista durante cinco minutos, se le considerará eliminado de la carrera.

Cuando se trate de un accidente acaecido en la máquina, como la rotura de sillín, cadena o cualquier otro, el corredor o en su defecto un *soigneur* deberá inmediatamente después de que se haya producido el accidente, presentar la máquina a los comisarios de la carrera, para que éstos puedan acreditarlo. Si alguna vez no se cumple ese requisito, podrán ser multados los corredores accidentados o se les descontará una vuelta.

Art. 13. El plazo de inscripción fine el día 22 del corriente, a las trece en punto. Deberán mandarse las inscripciones en nuestra redacción, firmadas por los dos *equipiers*, indicando la marca de la máquina y neumáticos que utilicen, color del jersey, etc. Deberán acompañarse diez pesetas por derechos de inscripción.

Tipus de document: Es tracta de la transcripció d'una part del reglament vigent en les curses ciclistes de les primeries del segle XX.

Datació: 1913.

Context històric: A principi de segle la bicicleta esdevingué un mitjà d'accés relativament fàcil; es podia comprar o bé llogar, i l'entusiasme per aquest esport va potenciar un ampli ventall de curses (de velocitat, de persecució, a l'americana, etc.) que feien imprescindible un reglament.

Informació històrica que aporta el document:

- Explica amb tota mena de detall les normes que han de seguir els corredors en una cursa a la americana, tant les relacionades amb l'activitat com les referents al vestuari, l'horari, el preu i l'hora de començar.
- Ens permet copsar que el públic usuari d'aquest reglament necessitava l'exposició detallada de tot el que havia de fer.

Situació actual del document: Extret de la revista *Stadium*, datada el 15 de desembre de 1913. Actualment es troba a l'Arxiu Municipal del Districte de Sants-Montjuïc.

Palau de l'Agricultura. Mercat de les Flors

Tipus de vestigi: Palau de l'Exposició Internacional de Barcelona.

Datació: 1927.

Localització: Carrer Lleida - Passeig de Santa Madrona.

Context històric: Edifici de 16.000 metres quadrats que des del seu origen ha tingut diferents funcions: fou el Palau de l'Agricultura en l'Exposició Internacional de l'any 1929. A la postguerra se n'enderrocà una part, mentre que l'altra fou convertida en el Mercat de les Flors, funció que li ha donat el nom actual.

Informació històrica que aporta el vestigi:

- Construït l'any 1927 pels arquitectes Josep M. Ribas i Manuel Mayol seguint els canons noucentistes i amb materials propis de l'arquitectura tradicional catalana: terracota, teula i estucat blanc.
- El conjunt s'organitzava al voltant d'un pati central que es tancava amb cinc naus d'exposició i dues galeries porticades.

Situació actual: Part d'aquest palau monumental és un poliesportiu i hi ha una nau adaptada com a teatre municipal.

ITINERARI

1. L'Estadi Olímpic. Construït l'any 1929 amb motiu de l'Exposició Internacional. Amb el projecte olímpic fou remodelat i actualment té una capacitat per a 65.000 espectadors. Escenari de la inauguració i la clausura dels Jocs Olímpics de Barcelona (1992).

2. El Campanar. Toca diàriament dues vegades, a les 12 h i a les 19 h. És un obsequi a la Ciutat amb motiu dels Jocs Olímpics 1992.

3. Piscines Picornell. Edificades el 1970 amb les tècniques més avançades del moment per tal de celebrar-hi els XII Campionats Europeus de Natació. Les característiques tècniques les situen entre les més ràpides del món i les han fet la seu de moltes competicions d'ampli relleu esportiu. Foren remodelades per fer d'escenari de les proves de natació, natació sincronitzada i les finals de waterpolo dels Jocs Olímpics de 1992.

4. Torre Calatrava. Va cobrir els serveis de comunicacions en els Jocs Olímpics. Té una alçada de 119 metres, projectada per Santiago Calatrava i Valls, arquitecte, enginyer i escultor valencià. La inclinació del suport de la torre coincideix amb l'angle de la Terra durant el solstici d'estiu a Barcelona.

5. Palau Sant Jordi. Obra del japonès Arata Isozaki. Té forma de drac i s'ha convertit en una de les instal·lacions emblemàtiques de les Olimpíades del 92. Van construir la coberta a terra i després fou aixecada. És una instal·lació polivalent de gran qualitat arquitectònica i aprofitable per a qualsevol esport de pista o com a escenari. Té dos espais diferenciats, el que correspon al palau principal i el del pavelló polivalent.

Celebració a l'Estadi, l'any 1955, dels II Jocs de la Mediterrània.

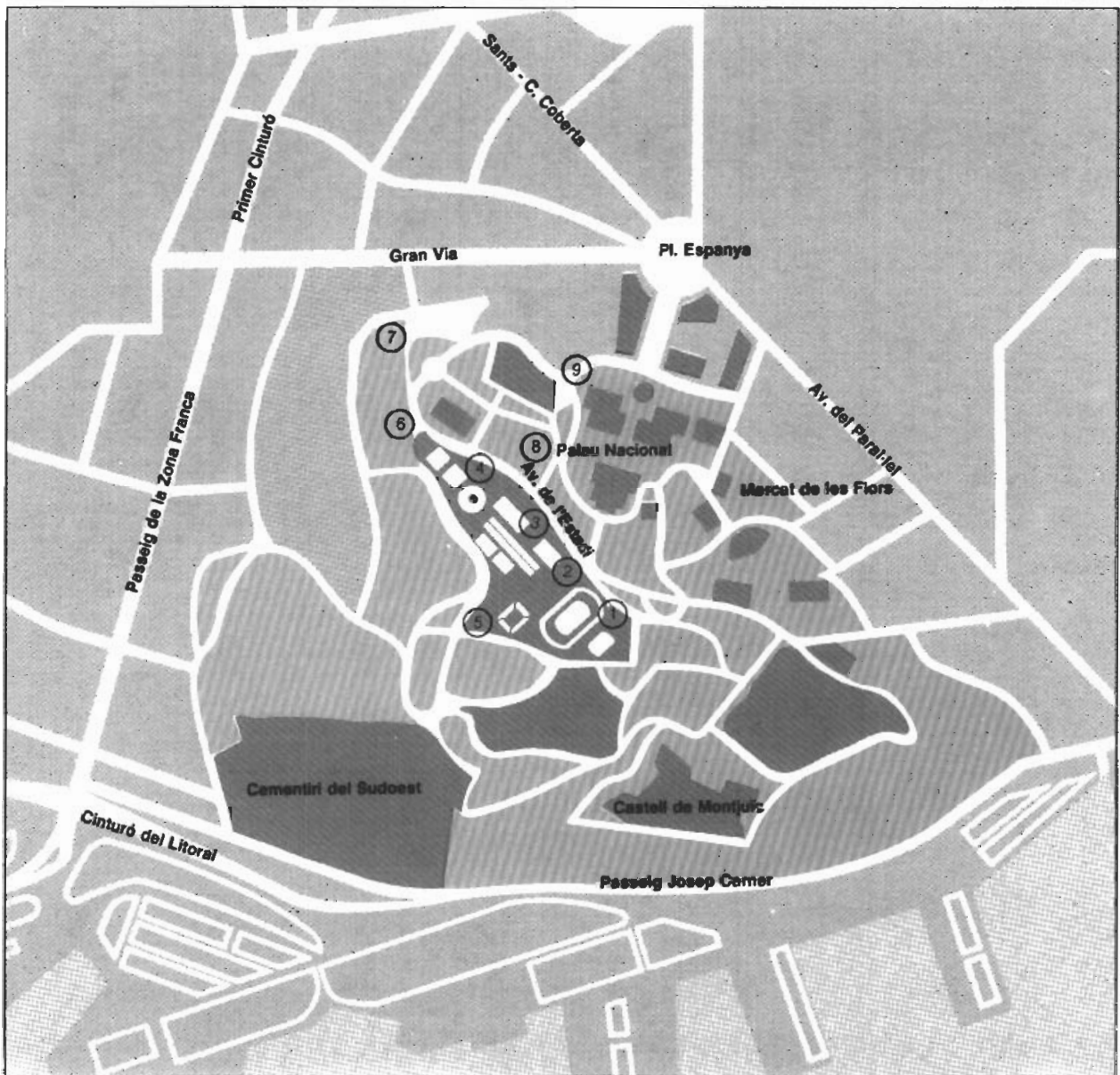
L'any 1955 l'espai de l'Anella Olímpica actual tenia aquest aspecte.

6. INEFC. És la universitat de l'esport, amb una capacitat per a 1.000 alumnes i 100 professors. D'aparença neoclàssica vol ser un homenatge als grecs, inventors dels Jocs Olímpics. Fou projectat al taller d'arquitectura de Ricard Bofill.

7. Estadi Joan Serrahima i camp de futbol Julià de Campmany. Establerts sobre l'antiga pedrera Safont que més tard va servir com a abocador d'escombraries. Les obres per a la construcció d'unes pistes d'atletisme i un camp de futbol per a la U.E. de Sants i la C.A. Ibèria es van iniciar l'any 1968. Van haver de retardar la inauguració del camp perquè les escombraries encara emetien gasos. Finalment s'hi va celebrar el primer partit l'any 1975, després d'onze anys de pelegrinatge. Actualment el camp és gestionat per la U.E. Polvoritense.

8. La Fuixarda. Antiga pedrera on es va construir l'Estadi Català l'any 1921 en previsió que Barcelona fos nomenada seu dels Jocs Olímpics. Posteriorment s'hi establí el camp de rugbi, una pista d'hípica i altres equipaments menors. S'hi obrí un túnel a fi de facilitar l'accés a l'estadi Joan Serrahima i s'hi afegí el rocòdrom.

9. Pavelló Mies Van Der Rohe. Va ser el pavelló d'Alemanya a l'Exposició Internacional de l'any 1929. Actualment és un edifici modern, seu de les manifestacions de la Fira Internacional de Mostres.

BIBLIOGRAFIA

DD.AA. (1992): *Conèixer Barcelona, estimar Catalunya*. Barcelona: Ajuntament de Barcelona.
 DD.AA. (1991): *La Barcelona del '93*. Barcelona: Ajuntament de Barcelona.
 HERNÁNDEZ-CROS, J.E. (dir.); MORATÓ I NAVARRO, B. (Coord.): *Catàleg del Patrimoni Arquitectònic històric-artístic de la ciutat de Barcelona*. Barcelona: Ajuntament de Barcelona.
 DD.AA. (1973): *Arquitectura de Barcelona*. Barcelona: Col·legi Oficial d'Arquitectes de Catalunya i Balears.

DD.AA. (1986): *Barcelona Metròpoli Mediterrània*, núm. 1, maig 1986.
 SANTACANA, C.; PUJADAS, X. (1990): *L'altra olimpíada Barcelona '36*. Badalona: Llibres de l'Índex.
 BOIX I JONQUERA, I. (1991): *L'evolució de la societat barcelonina al llarg del temps: les formes de vida, cultura i esport*. Gener.
Excursionisme, núm. 226, octubre 1994. Revista de la Unió Excursionista de Catalunya.

Ajuntament de Barcelona
Districte de Sants-Montjuïc

Amb la col·laboració

UNIVERSITAT DE BARCELONA
Departament de Didàctica
de les Ciències Socials

